

نقش محوري قرآن در علوم انساني

نظريه سازي بر اساس تعاليم و فرهنگ اسلامي اصلي ترين مرحله اسلامي سازي علوم انساني است و توجه به قرآن کریم و اساس قرار دادن آن در اين مرحله ضروري است و بدون توجه به آن امکان پذير نيست.

نظريه سازي بر اساس تعاليم و فرهنگ اسلامي اصلي ترين مرحله اسلامي سازي علوم انساني است و توجه به قرآن کریم و اساس قرار دادن آن در اين مرحله ضروري است و بدون توجه به آن امکان پذير نيست.

به گزارش خبرنگار آيين و اندیشه فارس با عنايت به اين که در شکل گيري علوم انساني، افزون بر يافته هاي عقلي و تجريبي، باورها ديني و فرهنگي نيز مؤثرند، علوم انساني تکون يافته در غرب مسيحيي نمي تواند بدون بازنگري در جوامع اسلامي کارآيي لازم را داشته باشد، چراکه جهان بيني اسلامي با جهان بيني غرب، و فرهنگ اجتماعي مسلمانان با فرهنگ اجتماعي جوامع غرب تفاوت هاي چشمگيري دارد. از اين رو با ورود علوم انساني به کشورهاي اسلامي مسئله #171؛ اسلامي سازي دانش (Islamization of knowledge) توسط برخي از انديشمندان مسلمان مطرح شد.

* علوم انساني غربي توسط افراد ناباور به مباني قرآني وارد کشور شد

اين علوم در دانشگاه هاي کشور ما نيز توسط افراد ناباور به مباني قرآني و يا آسان پذير به صورت ترجمه اي وارد شد و هيچ تلاشي براي اسلامي کردن آن و يا دست کم بومي سازي آن صورت نگرفت. بعد از شکل گيري انقلاب اسلامي، که هدفش، دستيابي به تمدن مستقل بر اساس قرآن بود، به جهت نقش اساسي علوم انساني در تمدن سازي، اسلامي کردن علوم انساني مطرح شد و همزمان با شروع انقلاب فرهنگي با تأکيد حضرت امام خميني (ره) توسط برخي از حوزوي و دانشگاهي صورت گرفت. سعي شد مسائل علوم انساني با مباني برگرفته از اندیشه اسلامي و قرآني بررسي شود.

سوگمنده اين تلاش مبارك به رغم توفيقات نسبي از حرکت ايستاد و علوم انساني در دانشگاه ها بدون تحول و به روز شدن به همان وضع قبل از انقلاب ادامه پيدا کرد. عدم بومي سازي و اسلامي کردن علوم انساني زمينه براي افکار برخي متفکران غربي در مراکز علمي و نيز تهاجم فرهنگي فراهم کرد. اين کوتاهاي آثار نامباركي از جمله اتفاقات بعد از انتخابات رياست جمهوري دوره دهم را در پي داشت.

الحمدلله با طرح دو باره اهميت علوم انساني و اسلامي سازي آن، از سوي مقام معظم رهبري، حضرت آيت الله خامنه اي دام ظلّه، اهتمام به اين امر بيشتر شده است.

* تصحيح نگرش دانشجويان و مسئولان به اهميت علوم انساني يکي از بايسته هاي اسلامي کردن علوم انساني است

اسلامي کردن علوم انساني در کشور، چند کار اساسي مي طلبد: 1. شناخت دقيق علوم انساني؛ 2. آسيب شناسي و برطرف کردن آن آسيب ها مانند تصحيح نگرش عالمان و دانشجويان و دانش پژوهان و مسئولان به اهميت علوم انساني؛ 3. فراهم کردن زمينه ها و زيرساخت هاي لازم؛ 4. نقد و بررسي منصفانه آن و مشخص کردن نقاط قوت و مثبت و کنار گذاشتن نکات منفي؛ 5. نظريه پردازي در علوم انساني از ديده گاه اسلامي است.

نظريه سازي بر اساس تعاليم و فرهنگ اسلامي اصلي ترين مرحله اسلامي سازي علوم انساني است و توجه به قرآن کریم و اساس قرار دادن آن در اين مرحله ضروري است. چرا که علوم انساني مربوط به انسان بوده و ابعاد وجودي و رفتار فردي و اجتماعي وي را بررسي مي کند، و خدای که به تمام ويژگي هاي ظاهري و باطني انسان آگاه است و بهتر از هر کسي مي داند چگونه گنجينه ها و استعدادهاي نهفته وي را به فعليت ميرسد.

* بومي سازي و کاربردي کردن علوم انساني بدون توجه به قرآن امکان پذير نيست

قرآن کریم آخرين مرحله سخن و وحی الهي است که آمده تا ابد راهنماي انسان ها در ابعاد گوناگون زندگي باشد. در کشور ما حتي بومي سازي و کاربردي کردن علوم انساني بدون توجه به قرآن و آموزه هاي اين کتاب خداوندي امکان پذير نيست؛ زيرا فرهنگ جامعه ما بيش از هر چيز مرهون نگرش ويژه قرآن نسبت به انسان است.

بنابر اين قرآن بهترين منبع انسان شناسي و منبع اصلي علوم انساني اسلامي است. آموزه هاي قرآني ديني در مورد هويت انسان، از چنان گستردگي و استواري برخوردار است که بتوان بر اساس آنها، نظريه توانمندتري در علوم انساني پديد آورد. بنابر اين مي توان و بايد با استفاده از مباني قرآني و برخي پيشرفته هاي علوم انساني، بني مستحکمي را از علوم انساني پايه گذاري کرد و زمينه پيشرفت کشور در ساحت هاي مختلف فرهنگي، اجتماعي، سياسي و اقتصادي را فراهم نمود.

بايد توجه داشت به رغم گستردگي قلمرو موضوعي قرآن، لازمه بهره گيري از قرآن کریم در اسلامي سازي علوم انساني، اين نيست که

نظریات مختلف به مفهوم اصطلاحی آن، در قرآن به طور مشخص بیان شده باشد. بلکه برای بدست آوردن نظر قرن کریم در باب مسائل علوم انسانی، باید انواع بیان‌های قرآن و گونه‌های مدالیل (مطابقی، تضمینی، التزامی، اقتضاء، تنبیه و اشاره) را مد نظر قرار داد.

گاهی قرآن کریم مطلبی را به صراحت بیان می‌فرماید و مواردی در حد ظاهر و بر اموری به صورت اشاره و کنایه اشاره دارد. و برخی موارد از طریق لوازم و ملزومات یک مسأله، می‌توان دیدگاه قرآن را بدست آورد و گاهی می‌توان از اصول مفروغ عنه پنداشته شده، شرایط صدق یک نظر را فهمید، حتی از تشویق و ترغیب و نظایر آن، می‌توان نظریه قرآن را بدست آورد.

یک محقق قرآنی آگاه به مبانی و قواعد تفسیر موضوعی و آشنا با آن نظریات مطرح می‌تواند با جمع‌آوری آیات مربوط و تنظیم آنها دیدگاه قرآن را استخراج کند. حتی در مواردی معارف قرآنی در باب انسان و جهان به صورت پیش‌فرض در مراحل مختلف نظریه پردازی مانند گزینش مسئله و سبک تبیین فرضیه‌پردازی و روش تحقیق در مسائل علوم انسانی مؤثر خواهد بود.